

Ravitsemusterveyden edistämiseen kaivataan lisää resursseja, asiantuntijoita, osaamista ja monialaista yhteistyötä

23.12.2024

Hyvinvointialueen ja kuntien toimijat nostivat RAVHYVA-hankkeen haastatteluissa esiin useita kehittämistarpeita ravitsemusterveyttä edistävien palveluiden parantamiseksi. Seinäjoen ammattikorkeakoulun *Ravitsemusterveyden edistäminen hyvinvointialueilla – Ruokapalvelujen ja ravitsemusasiantuntijoiden rooli alueellisissa ja yhdyspintojen palveluverkostoissa* (RAVHYVA) -hankkeessa selvitetään ravitsemusterveyden edistämisen nykytilaa ja kehittämistarpeita Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella sekä alueen ja kuntien yhdyspinnoilla. Hanke on luonteeltaan esiselvitys, ja sen tulokset on tarkoitettu hyödynnettäväksi ravitsemusterveyttä edistävien palveluiden kehittämisessä, monialaisen yhteistyön vahvistamisessa sekä alueellisiin kehittämistarpeisiin vastaavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kehittämistarpeet esille monen ammattilaisen näkökulmasta

RAVHYVA-hankkeessa toteutettiin syksyllä 2024 haastattelututkimus, joka sisälsi kahdeksan teemahaastattelua sekä yhteisen lähityöpajan haastatelluille. Yksilö- tai ryhmähaastatteluina toteutettuihin

haastatteluihin osallistui yhteensä 13 henkilöä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja kahden Etelä-Pohjanmaan kaupungin henkilöstöstä. Haastateltavina oli ruokapalvelun ammattilaisia sekä ravitsemuksen, hyvinvointityön ja yhdyspintatyön asiantuntijoita. Haastatelluista kahdeksan osallistui myös työpajaan. Tässä artikkelissa kuvataan haastattelututkimuksen alustavia tuloksia alueella tunnistetuista, ravitsemusterveyden edistämiseen liittyvistä kehittämistarpeista. Kehittämistarpeita nousi esille teemoissa: henkilöstöresurssit, henkilöstön osaaminen, yhteistyö ja viestintä, toiminnan suunnittelu ja ravitsemusterveyden edistämisen käytännön toimet. Haastatteluissa esiin nousseet kehittämistarpeet olivat työskentelyn pohjana haastatelluille järjestetyssä yhteisessä työpajassa. Haastattelujen ja työpajan aineistot ovat pohjana hankkeessa laadittavalle ehdotukselle ravitsemusterveyttä edistävien palveluiden kehittämisestä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. RAVHYVA-hankkeen tuloksista julkaistaan raportti vuoden 2025 alkupuolella.

Lisää ravitsemuksen asiantuntijoita ja osaamista

Laillistettujen ravitsemusterapeuttien riittävä määrä sekä kaikkien terveydenhuollon ammattihenkilöiden riittävä ravitsemusosaaminen ovat edellytyksiä sille, että asiakas saa terveydenhuollossa tilanteensa mukaista tutkimusnäyttöön ja hyviin hoitokäytäntöihin perustuvaa ravitsemushoitoa ja -ohjausta (Valtion ravitsemusneuvottelukunta, 2023). Molemmat tekijät nousivat RAVHYVA-hankkeen haastatteluissa kehittämiskohteisiksi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Ravitsemusterapeuttien määrää nähdään hyvin tärkeänä lisätä sekä perustason että erityistason terveyspalveluihin. Ravitsemusterveyttä edistävän, sairastumista ennaltaehkäisevän tuen kannalta oleellisena pidetään erityisesti perusterveydenhuoltoon kohdennettuja omia ravitsemusterapeutin resursseja, joita ei ole tällä hetkellä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella lainkaan. Myös ravitsemushoidon ja ravitsemusterveyden edistämisen johtamiseen, kehittämiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön tarvitaan lisää resursseja. Ravitsemusterveyden edistämisen kannalta hyödyllistä olisi myös vielä lisätä ravitsemusterapeuttien asiantuntijapanosta hyvinvointialueen ruokapalvelujen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tiivis yhteistyö sekä riittävät ruokapalveluiden operatiivisen johdon ja ravitsemusterapeuttien resurssit mahdollistaisivat molempien toimijoiden ravitsemuksen asiantuntemuksen laajemman hyödyntämisen ruokapalvelutuotannossa, ruokapalvelun tilaaja-asiakkaiden ohjaamisessa ja koko ateriapalveluketjun henkilöstön koulutuksessa. Henkilöstön ravitsemukseen liittyvän osaamisen varmistamisen ja lisäämisen tarve nostettiinkin haastatteluissa yleisesti yhdeksi keskeisistä kehittämiskohteista. Luotettavan ravitsemustiedon lisäämisen lisäksi tarpeelliseksi koetaan myös vaikuttaminen henkilöstön ravitsemukseen liittyviin asenteisiin, jotta jokainen ammattilainen ymmärtäisi tutkimusnäyttöön perustuvan julkisen – eli niin hyvinvointialueen kuin kaupunginkin – ruokapalvelutuotannon periaatteet ja tunnistaisi oman tärkeän ammatillisen roolinsa ravitsemusterveyden edistäjänä.

Monialainen ja -ammatillinen yhteistyö

tarpeen

Etelä-Pohjanmaalla on vuodesta 2023 toiminut hyvinvointialueen koordinoimana hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoita kokoava ravitsemusterveyden edistämisen verkosto sekä sen kolme työryhmää, joissa paneudutaan erityisesti eri väestöryhmien ravitsemuskysymyksiin. Haastateltavat näkivät verkoston ja työryhmät tärkeänä perustana säännölliselle, jatkuvalle tiedonvaihdolle ja yhteistyölle. Monialaisen, moniammatillisen yhteistyön kehittäminen koetaan kuitenkin edelleen myös keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Haastateltavien mukaan yhteistyötä ravitsemusterveyden edistämiseksi on tarve vahvistaa monipuolisesti sekä valtakunnallisissa verkostoissa, hyvinvointialueiden kesken että hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin yhdyspinnoilla. Myös organisaatioiden sisäisen moniammatillisen yhteistyön sekä asiantuntijoiden ja johdon välisen vuoropuhelun tiivistämistä pidetään tärkeänä. Lisäksi yhteistyön perustaksi tarvitaan koko henkilöstön sitoutuminen sekä yhteinen näkemys ja tavoite terveyttä edistävästä ruoasta. Kaupungin toimijoiden haastatteluissa tunnistettiin viestinnän kehittämisen mahdollisuuksia. Tarvitaan keskustelua ja tarkastelua ravitsemusviestinnän roolista osana kaupunkien hyvinvointityötä sekä selkeää, johdonmukaista viestintää terveyttä edistävästä ruoasta. Lisäksi erityisesti aikuisväestölle ja kotona asuville, ei säännöllisten kotiin annettavien palveluiden piirissä oleville ikäihmisille kohdennetussa ravitsemusviestinnässä on tarve selkeyttää kaupungin roolia, jotta tieto terveyttä edistävästä ruoasta ja ravitsemusterveyttä tukevista palveluista saavuttaisi myös nämä kohderyhmät.

Suunnitelmallisuutta ravitsemusterveyden edistämiseen

Hyvinvointialueen tasolla asukkaiden hyvän ravitsemuksen edistämiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä kuvataan tällä hetkellä osana Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, i.a.). Ravitsemusterveyden edistämisen kannalta hyvin tärkeänä kehittämistavoitteena haastatteluissa nousi esille alueellisen ravitsemussuunnitelman laatiminen. Ravitsemussuunnitelma voidaan laatia osaksi hyvinvointisuunnitelmaa tai liittää siihen omana asiakirjana (Valtion ravitsemusneuvottelukunta, 2023). Haastatteluissa toistui kehittämiskohteena tarve saada ravitsemusterveyden edistämisen – mukaan lukien ravitsemushoidon – arvioimiseksi konkreettisia, selkeästi määriteltyjä mittareita. Mittareita ja seurantatietoa tarvitaan toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen sekä viestintään ravitsemusterveyden edistämisen toimenpiteiden vaikutuksista ja kustannusvaikutuksista muun muassa päättäjille. Tärkeänä pidetään myös lisätä päättäjien tietoisuutta ravitsemussuosituksista sekä ymmärrystä niiden perusteista ja käytännön toimeenpanosta. Suunnitelmien toimeenpanon tärkeyttä korostettiin, koska laajassa, yksityiskohtaisessa suunnitelmatyössä oli tunnistettu riski työn jäämisestä strategia- ja suunnitelmatasolle. Yhtenä käytännön ratkaisuna esitettiin, että ravitsemusterveyttä tukevat, eri sektoreiden palveluntarjoajien tuottamat palvelut kootaan selkeiksi palvelukokonaisuuksiksi. Hyvinvointia ylläpitäviä, sairastumista ennaltaehkäiseviä toimia halutaan kohdentaa enemmän myös työikäisille sekä lapsille, nuorille ja perheille. Työikäisten hyvän ravitsemuksen tukeminen nähtiin jatkuvana työnä, johon tarvitaan mukaan kaikkien sektoreiden toimijat, myös yritykset. Lasten, nuorten ja perheiden ravitsemusterveyden edistämisen ytimessä on ruokakasvatus, johon tarvitaan lisää osaamista ja aktiivisesti mukaan sekä päiväkotien ja

koulujen ammattilaiset että huoltajat.

Ravitsemusterveyden edistäminen hyvinvointialueilla – Ruokapalvelutoimijoiden ja ravitsemusasiantuntijoiden rooli alueellisissa ja yhdyspintojen palveluverkostoissa RAVHYVA-hanke toteutetaan 1.1.–31.12.2024 Töysän Säästöpankkisäätiön rahoituksella. Linkki verkkosivulle: https://projektit.app-staging.seamk.hion.dev/kestavat-ruokaratkaisut/ravitsemusterveyden-edistaminen-hyvinvointialueilla-ravhyva/ **Kirjoittajat:Niina Rantakari** projektipäällikkö
Kestävät ruokaratkaisut (TKI)SeAMK**Taina Seppälä-Kolkka** asiantuntija, TKIKestävät ruokaratkaisut (TKI)SeAMK **Kaija Nissinen** Yliopettaja, ravitsemusSeAMK Niina Rantakari ja Taina Seppälä-Kolkka työskentelevät asiantuntijoina SeAMKin Kestävät ruokaratkaisut -painoalan ravitsemusterveyden edistämiseen sekä ruokapalveluiden laadun ja vastuullisuuden parantamiseen liittyvissä hankkeissa. Kaija Nissinen toimii SeAMKissa ravitsemuksen yliopettajana. Nissisen asiantuntijuus liittyy erityisesti ravitsemusterveyden edistämiseen, mutta hän toimii laajasti erilaisissa terveyden edistämisen verkostoissa. Asiasanat: ravitsemusterveys, ravitsemusterapia, ruokapalvelut, moniammatillinen yhteistyö, hyvinvointialue, yhdyspinta

LÄHTEET

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue. (i.a.). Hyvä elää Etelä-Pohjanmaalla. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2021 ja hyvinvointisuunnitelma 2022–2025. https://www.hyvaep.fi/uploads/2022/12/ep-hyvinvointikertomus-ja-suunnitelma-2021-2025_final-002-verkkosivu.pdf Valtion ravitsemusneuvottelukunta. (2023). Ravitsemusterveyttä edistetään vaikuttavasti yhteistyössä. Policy Brief -toimenpidekannanotto. https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/teemat/terveytta-edistava-ruokavalio/ravitsemuksella-hyv.vointia/policy-brief–toimenpidekannanotto-2023_web.pdf